

Honderdjarig liefje van Roland Holst

■ D'Ailly van Waterschoot van der Gracht hielp dichter 'over zijn angst heen om nazi's kritisch te benaderen'

Alwin Kuiken

"Ik zie hier alleen maar een getekend hart", zegt Gisèle d'Ailly van Waterschoot van der Gracht (100) met kleine oogjes. Ze is praktisch doof, maar sinds ze haar ogen op hoge leeftijd nog liet laseren, ziet ze als de beste.

Op een papier voor haar: blauwe lijnen op wit lijntjespapier, voor de gelegenheid getekend door de verslaggever. In haar reusachtige atelier aan de Herengracht is het huisstijl. "Of u van hem hield", repeteert een van haar getrouwelingen de vraag. De weduwe van de eerste naoorlogse Amsterdamse burgemeester Arnold Jan d'Ailly (1902-1967) wil het liever niet hebben over haar lang vervlogen relatie met een van Nederlands beroemdste dichters.

Niet op de dag van haar honderdste verjaardag. Burgemeester Eberhard van der Laan komt dadelijk - hij zal haar roemen om haar heldhaftige optreden in de oorlog. Al haar onderduikers bleven uit handen van de Duitse bezetter, maar de Amsterdamse kunstenaars overleefde hen uiteindelijk alle zes. Manuel Goldschmidt, de laatste nog levende onderduiker, overleed in maart.

De in de Verenigde Staten getogen kunstmecenas kijkt op van het papier. Langs de Westerkerk schuiven de wolken voorbij. Beneden in een aparte ruimte wachten speeches, onder andere door de schrijfster van een boek dat zaterdag verschijnt over haar leven in het Noord-Hollandse Bergen.

De inmiddels honderdjarige dochter van een Oostenrijkse barones leerde er tientallen geestverwanten kennen, onder wie Adriaan Roland Holst (1888-1976), de dichter van de beroemde regels over 'een verward treurspel, dat wereld heet' op het Nationaal Monument op de Dam in Amsterdam.

De schilderes onderhield een innige verhouding met de dichter, zo blijkt uit een briefwisseling die romanschrijfster Susan Smit recentelijk - als eerste buitenstaander - mocht inzien. Hoewel haar roman

Gisèle d'Ailly van Waterschoot van der Gracht: 'Zeker, ik was zeer goed bevriend met hem.'

FOTO JEAN-PIERRE JANS

'Roland Holst was wat Jeroen Pauw nu is'

hierover pas in 2013 verschijnt, leest Smit zaterdag in Bergen al voor uit de eerste hoofdstukken. In een boerderij waar d'Ailly van Waterschoot van der Gracht voor de oorlog woonde, start dan een ten-

toonstelling over haar.

De tientallen brieven zijn volgens Smit een interessante aanvulling op de vuistdikke biografie uit de jaren tachtig over dichter Roland Holst.

"In die zevenhonderd pagina's staan nog geen vijf regels over hun liefdesrelatie", zegt Smit. "Maar hun verhouding blijkt eraan bijgedragen te hebben dat hij vlak voor de oorlog een protestdichter werd, de reden waarom juist zijn regels nu op het monument staan." Smit wijst erop dat de jonge Van Waterschoot

van der Gracht de 'prins der Nederlandse dichters' over zijn angst heen hielp om de nazi's kritisch te benaderen.

Maar kunsthistorica Maria Smook-Krikke betwijfelt of de relatie zo innig was.

De schrijfster van het boek dat zaterdag over de oude kunstenaars gepresenteerd wordt, denkt dat haar rol kleiner was. "Misschien was hij verliefd, maar dat stelde waarschijnlijk niet veel voor. Roland Holst was wat Jeroen Pauw nu is. Hij had voor

iedere vrouw erotische gevoelens. Maar dát er iets speelde, kan ik begrijpen. Iedereen was gek op die kwikzilveren vrouw. Ook ik was onder de indruk toen ik haar voor het eerst ontmoette. Zo'n sprankelende geest."

Sprankelend, maar bedachtzaam. Na een nieuwe blik op het papier: "Zeker, ik was zeer goed bevriend met hem. Maar dat had er destijds vooral mee te maken dat hij me de Nederlandse taal leerde. Had u wellicht nog een koekje gewild?"